

«Balleti «Giselle» dramaturgia põhiprintsiip on koreograafiline sümfonism. Nagu pole võimalik muuta midagi sümfoonia muusikas, nii pole võimalik sekkuda selle etenduse koreograafiasse.»

Sellisel kutsul ajakirja «Nõukogude Ballett» (nr. 4, 1988) suhtuma «Giselle'i» kui surematuse plastilise ilu põlvfoniisse. Balletietendus saavutab oma täise ainult tantsu kaudu. Seejuures on klassikalisel balletipärandil aga õige mitmene saatus: ühed etendused on barbaarsel kõmbel vaesestatud ja risustatud, teised lühendatud-kupüüritud, kolmandad «paremaks» lavastada püüdes rikitud. Ainsana püsib juba 1841. aastast muutusteta «Giselle». Eredad koreograafilised teemad ja nende töötused on loonud sellise kompaktsusega koreograafilise dramaturgia, et ballett on seni vastu pidanud kõigile ümberlavastamise katsetustele. Ballettiklassika pärlina on «Giselle» enamiku maailma balletiteatrite repertuaaris.

«Estonia» mängukavas on «Giselle» 1929. aasta Rahel Olbrei lavastusest alates olnud peaaegu pidevalt. Sõjajärgne periood toob silme ette Helmi Puuri nimiosalise hõõru, hella, poeetilise ja milleski lapsemeelse graatsia. Tiit Härmi krahv Albertiga seondub täiuslik füüsiline ilu, balletiaristokraadi galantne maneer, perfektne tantsutehnika. Nostalgiline eelhäälestus «Estonia» teatri seekordsele esietendusele paraku kasuks ei tule. Eeskätt tänu «Estonia» 1975. a. redaktsiooni täiuslikkusele on lavastajapoolsele (Nikita Dolgušin Leningradist) tööle hinnangu andmine üpris keeruline. Nii nagu praegu võib seda balletti ilmselt lõpmatuseni «uuslavastada». Otseselt ju miski ei haava — kuid ei kosuta ka. Mulje etendusest jääb argiseks: variatsioon ammututtaval teemal, II vaatus tervikuna selgelt nõrgem eelmisest redaktsioonist. Lavastus mõjub vahepealsusena, kuidagi lavastaja poolt mahamarkeerituna. Režiialast peentöötlust pole — suure laastus on seatud I vaatuse misantseenid (sina-siia, tema sinna, õukond närviliste koleerikutena askeldamas «Estonia» kammermöötmata lavast). Kellel artistidest

ESTOONLASTE «GISELLE»

VASTURÄÄKIVUSTEST JA KORDAMINEKUTEST

pertuaaris püsinud redaktsioonis.

Kuulun nende teatrikülastajate hulka, kellele iga «Estonia» etendus Kaie Kõrbiga on rõõmus kultuurielamus, sündmus meie muusikateatri aja-loos (Georg Ots, Helmi Puur... Kaie Kõrb — kolmainus?). «Giselle'i» etendus veenab mitte ainult tema erakordses andes ja üha kasvavas meisterlikkuses, vaid osutab ka K. Kõrbi kui loomeinimese tööga avanevatele tohututele tagamaadele.

Esimest hooaega «Estonias» töötav Toomas Edur on Tallinna Koreograafiakooli tänavune lõpetaja. Seega valmis tema krahv Alberti osa vähem kui kahe kuuga — milli-

Giselle'i maailmas lahustub Edur täielikult ja siit sünnib õigustus Giselle'i-poolsele II vaatuse tegevusele, kus ta enastohverdavalt kaitseb krahvi vilide kättemaksu eest. Albert omakorda on II vaatuses meie ees mehistanuna, inimesena, kes on tunda saanud isikliku õnne purunemise tragöödiat. T. Eduri krahv on siin siirus ise — sellest puhustest ammendab jõudu Giselle.

Jäädes romantilise balleti raamidesse (hingestatus, poeetilisus), toob T. Edur Alberti käitumisse realistlikke jooni. Võitlus vilidega ja palvus Myrtha poole pole hukule määratud inimese ahastus,

likult säravaga. Näeme etendust ühendavat terviklikku Giselle'i, kelle iga tantsunumber häälestab edasist lavategevust. Näeme, et K. Kõrbi pakutu on «traditsiooniline», aga isikuvõlust kiirgav Giselle. Onnestav valss Alberti ja talutüdrukutega on Kõrbi Giselle'i päikeseline tiptund. Ta lendleb laval sellise andumusega, nii suur on ta õnn, et see ei võigi tuua head. Esimene märk — haige süda. Kõrb peatub sellel momendil kui olulisel. Siis aga jälle õnnehardus, kõikevallutav koketus Alberti ja Giselle'i «sõrmesuudluste» mängus (pärast veel õhusuudlused üle toriseva ema oma poisile!) — laval on ehtne talutüdruk. Täis pu-

Larissa Sintsova ja Meelis Pakri.

Kaie Kõrb ja Toomas Edur.

ne kaunis noorusjulgus T. Edurilt. Ning usaldus teatri ja primabaleriini poolt!

Loomulikult oleks enneaegne kuulutada et T. Eduri

vaid võitlus õiguse eest olla armastatu vääriline.

Kahjuks langeb praegu veel üldtoonist välja T. Eduri II vaatuse variatsioon. Siin puu-

hast tunnet ja verd. Vaatuse lõpp: hullumine, samas pilgu selgus ja... kokkuvarisemine. Kõrbi Giselle'il ei väaratanud mõistus, vaid lõhkes süda.

kuumaline helk. Lunastusrõõm? Kordagi etenduse vältel ei kaota M. Pakri kunstilist takti — kõik laval toimuv on tema ratsionaalse kontrolli all ja koos oma Giselle'i — L. Sintsovaga moodustavad nad II vaatuses eeskujuliku dueti.

Larissa Sintsova Giselle'is on midagi säravat. On tantsu ootust. Tantsu ennast siiski pole. Giselle'i osa raskeimaks katsumuseks näib L. Sintsovale olevat II vaatuses koreograafiline tekst. Kui adagio ja dueti momendid on enam-vähem normis, siis soolotants jätab lihtsalt soovida. Jääb mulje kangelaslikust katsetest teha kõik endast olev, kuigi loodus on baleriinirolli tarbeks eeldusi kasinalt andnud. Samas — I vaatuses valsis võib Sintsova oma usutava sisemise rõõmuga nii, et lausa lust lavale vaadata. Küll aga häirivad I vaatuses pantomiimis L. Sintsova liiga suured žestid, liialdused poseeringuis, juuste osa ületähtsustamine hullumisstseenis.

Irina Fomina Myrtha osatõlgitus pole tavapärase. On tajutav dramatismitaotlus, mis aga tema füüsilise hapruse juures mõjub veidi liialdatuna. I. Fomina on püüdnud muuta traditsioonilist klassikalist joont ekspressiivsemaks. Tema žestides-poosides võib aimata antiiksete kättemaksujumalannade plastikat, kuid praeguseks on terviklik osatõlgendus veel lõpuni leidmata. Esietendusel nähtud variatsiooni kohta pean nentima, et tehniliselt polnud baleriin seekord ilmselt vormis.

Teisel etendusel Myrtha osas esinenud Katrin Kivimäge polnud ma ammu enam näinud sooloosas. Jooksvas repertuaaris on see anderikas noor inimene «Estonia» laval kuidagi tagaplaanile jäämas. Nüüd siis pärast «Kalevipoja» Lindat ja balletti «Suur võlur armastus» nägime teda Myrthana. K. Kivimäel on järjekindel, loogiliselt kasvava arengujoonega rollikontseptsioon. Ehk isegi rõhutatult omapärane? — väljatuleku aeglane pas de bourre, aeglased, ümarad, isegi nagu pool-unised, pooleldi vastutahtlised liikumisjooned. Ei võimukust, ei valitsejannat.

gelt nõrgem eelmisest redaktsioonist. Lavastus mõjub vahepealsena, kuidagi lavastaja poolt mahamarkeerituna. Režiialast peentöötust pole — suures laastus on seatud I vaatuse misanstseenid (sina-sia, tema sinna, õukond närviliste koleerikutena askeldamas «Estonia» kammermõõtmes (lavast). Kellel artistidest ja osatähtjatest on loomupärast sarmi ja julgust, pealehakkamist ja tegemishimu, teeb, kellel seda kõike loodusepoolest pole — see mõjub laval abitult. Süüdlasena julgen selles näha lavastajat, kes etenduses vastutab kõige ja kõigi eest, ka kõrvalosatähtjate valiku eest.

Jään veendumusele, et käesolev uuslavastus ei tõusnud «Estonia» eelmise «Giselle'i» tasemele. Pigem piirdub resultaat koreograafilise süüdigaga «Giselle'i» teemal. Ja kuigi kõik «Giselle'i» etenduse tarbeks hädapärane on laval — ikkagi jääb mulje paljaksjäretest. Vaesest, aga oma vaesust häbenevast lavastuskatsetusest, kus tõelisest muusikalis-koreograafilisest traditsioonidest loobutud. Lavaefektid, mis ikka «Giselle'i» lavastuse II vaatust saadavad, on ka seekord jäänud «Estoniale» ületamatuks probleemiks. Virvatuled panevad vaid muigama, mõrsjaloori olematusse haihtumine oma jónks-jónks trajektooril nutma-naerma. Nähtu põhjal on raske uskuda, et «Giselle'i» traditsiooni «Estonias» kuue kümnendiga mõõta võib.

* * *

Seekordseist näitlejakordaminekuist kirjutamise on üksjagu provokatsiooniline. Nimelt olid esietendused täies tähenduses ainult meespeategelastel (17. okt. — Toomas Edur, 22. okt. — Meelis Pakri). Nimiosalistest on Kaie Kõrb oma Giselle'i esietenduse dateerinud 1987. a. suvekuudega Hispaanias, Larissa Sintsova oli nimiosaline ka «Estonias» 1985. aastani re-

Larissa Sintsova ja Meelis Pakri.

Kaie Kõrb ja Toomas Edur.

ne kaunis noorusjulgus T. Edurilt. Ning usaldus teatri ja priimabaleriini poolt!

Loomulikult oleks enneaegne kuulutada, et T. Eduri saavutus vastab selle suurte traditsioonidega balleti kõigile nõuetele. Esietendusel oli närviist tingitud ebalevust I vaatuses (kus ju erilisi tantsulisi ülesandeid krahv Alberti ette ei püstitatagi). Lavakäitumise loomulikkust suurendab aga vaid aeg, edasine praktika. T. Edur ei mängi aristokraati-võrgutajat, kellele külaneiu Giselle on üks järjekordne intriigike kapriisete tujude täitmisel. Eduri Albert on küll noor ja sinivereline, kuid oma tundes Giselle'i vastu loomulik ja siiras. Mingeid sotsiaalse päritolu vastuolusid Edur enda ja talutüdruku Giselle'i vahel ei aktsentueeri. Eduri—Kõrbi I vaatuse duetis usud krahvi armunud vaatesse. Albert mõjub isegi lihtsakoelisemalt kui Giselle, tantsides talutüdrukutega nende armsaid tantsu.

Viimasel ajal püüavad mitmesuguste erialade inimesed kogu Nõukogude Liidus üksteisest sõltumatult lahendada ülesandeid, mis on seotud arvutimuusika loomisega. On aeg jõud ühendada ja moodustada üleliiduline Arvutimuusika Ohing.

Ohingu liikmeks võib saada igaüks, kes tegeleb arvutimuusika probleemidega nende mis tahes aspektis: muusikateoste loomine, muusikaarvutite konstrueerimine, muusikateaduslik töö arvutite abil. Kutsume enda hulka ka elektroonikateenustega tegelevaid kooperatiivtöötajaid. Ohingu liikmeks võiks olla riigiasutus või ettevõtte, mitteformaalne organisatsioon, kooperatiiv või eraisik.

Ohingu põhiülesandeks on tööd koordineerida, et vältida asjatut dubleerimist. Ohingu igale liikmele tagatakse vaba pääs kogu ohingu informatsiooni juurde. Ohing korraldab arvutimuusikaalaste trükiste, mik-

vaid võitlus õiguse eest olla armastatu vääriiline.

Kahjuks langeb praegu veel üldtooni välja T. Eduri II vaatuse variatsioon. Siin puudub liigutuste kujundlikkus, mis väljendaks hingeseisundit, — on vaid balletitunnist turtavad tehnilised paad. Variatsioon peaks edasiste etenduste käigus kasvama vaatuse kulminatsiooniks — haavatud hinge karjatuks. On ju valu ja lootusetus need, mis variatsiooni lõpus Alberti vilide maagilise jõu alla viivad. Üldmuljena jäi Toomas Eduri krahv Albert'ist veendumus, et kogemustega tuleb ka osatäitmise küpsus — selles noores mehes on oma kordumatu individuaalsus, temas tundub olevat võimat avada ammuntunust ootamatu...

Kaie Kõrb köidab esimestest lavahetkedest: hea stiilitunne, meeoleu puhtus, tärkava kauni tunde aimus. Aga juba lummas vaatajat tema variatsioon, mis vormub tehniliselt eeskujuliku ja loomu-

ARVUTIMUUSIKA HUVILISED!

rofilimide, programmide, heliintide ja heliplaatide vahetust. Edaspidi kavatakse välja anda oma almanahi.

Ohing kavateb lepingulisel alusel luua ajutisi kollektiive, kuhu kuuluksid eri linnade spetsialistid, et lahendada ühiseid probleeme. Ohingu tööpõhimõtteid on isemajandamine ja isetasuvus. Ohingu organisatsioonilise vormistamise jaoks kutsutakse kokku asutamiskongress. See peab toimuma Tallinnas 1989. a. jaanuari lõpul või veebruaril algul. Täpse kuupäeva teatab algatusgrupp. Asutamiskongress peab vastu võtma ohingu põhikirja, valima esime-

hast tunnet ja verd. Vaatuse lõpp: hullumine, samas pilgu selgus ja... kokkuvarisemine. Kõrbi Giselle'il ei vääranud mõistus, vaid lõhkes süda. Stseeni kannab harvaesinevalt hea ja napp täpsus...

Meelis Pakri Albert'i puhul on rõõm tõdeda tantsija ekspressiivsust, tema plastika kõnekust. Nüansirikkalt loodud kujus mõjusid žestid ja poosid konkreetseks — lava-tegevuse, tantsu ja solisti ühtesulamine oli nauditav. Avastuslikult mõjub M. Pakri nendes II vaatuse episoodides, kus ta meeletu jõuga tantsib vilide käsil. Siin tantsib M. Pakri sellise kirega, et tundub — mitte vilide tahe ei pillu teda lava ühest servast teise, vaid M. Pakri Albert ise piitsutab end I vaatuses sooritatud alatus eest. Näitlejalt mõjub on M. Pakril stseen, kus Albert, käed avali, Myrtha ees põlvitab: võta mind, olen seda teeninud. Näitleja ilmes peegeldub

he, juhatare ja koordineerimisgrupi; arutama läbi ühingu tegevuse materiaaltehnilised ja majanduslikud alused. Kongressi raames kavatakse korraldada teaduskonverents ja arvutimuusika kontsert, värvimuusikafilimide ja videofilimide läbi vaatamine.

Ohing registreeritakse NSVL teadus- ja insenerühingute liidu juures, sellepärast kõigil, kes soovivad ühinguusse astuda, palume panna kirja ettepanekud põhikirja sisu kohta ja saata aadressil: 200 000 Tallinn, Kreuksi 10—16, Mark Rais. Kes soovib konverentsil esineda, saavik ettekanne teesid hiljemalt 1. detsembriks (maksimaalselt 3 lk, masinakirjas vene keeles), kes soovib osaleda kontserdis, pangu kirja teoste pealkirjad ja nende liigikaudne kestus.

Algatusgrupp:
MARK RAIS (Eesti NSV, Tallinn), RODION SABALIN (Vene NFSV, Sverdlovsk), SERGEI BOZKO (Valgevene NSV, Molodetšno).

lur armastus» nagime teda Myrthana. K. Kivimäel on järjekindel, loogiliselt kasvava arengujoonega rollikontseptioon. Ehk isegi rõhutatult omapärane? — väljatuleku aeglane pas de bourre, aeglased, ümarad, isegi nagu poolunised, pooleldi vastutahelised liikumisjooned. Ei võimukust, ei valitsejannat. Kesköö kellad on äranud Myrtha hauast — on tulnud tund, mida Kivimäe Myrtha ei taha. Ta pole seda oodanud (nagu ootab keskööundi Giselle). Ent tõusvas joones liisandub teravus, võimukus kasvab rævuku. Giselle'i ja Albert'i kohtumine tähendas Myrthale rohkemat kui tavalist kättemaksurituuaali täitmist. Kivimäe Myrthas võisime tajuda vapustust, inimlikku ja sügavat läbielamist. Kas sellepärast, et Myrthat polnud keegi kunagi armastanud? Kivimäe esituses kasvab roll Giselle'i-sarnasusest nende vastasseisuni — seda kontseptiooni kinnitab lahkuva Myrtha jõuetu, löödud samm koidukellade aegu. Sulamine, hääbumine, minek igavikku, kust enam tagasi ei tulda. Traagiline minek.

Rõõmustasid «Estonia» lava jaoks ideaalsed vilid — Tatjana Voronina ja Saima Kranig. Mitte ainsatki vääratust. «Hääletu» tants, et ühtegi velle nooti lausa haihtuvates variatsioonides.

Kahe koosseisuga esietendustelt korjus seega piisavalt meeldivaid näitlejakordaminekuid. Paraku ka tõdemus, et lavastajapoolselt seda ainukordset etenduse hõngu kätte ei saadud.

AGO HERKÜL